

woorden op bldz. 506: „afgescheiden van ministerieele opvattingen”, dat zij niet dankbaar gestemd is tegen degenen, die haar van het dwaalspoor terugleidden. Nu de C. O. de voordeelen opsomt, die er voor ons, dokters-fondshouderde artsen, gelegen zijn in aansluiting aan een afdeulingsziekenfonds, wil ik haar gaarne steunen. Ook ik ben van meening, dat overal, waar een groot gedeelte der leden van een doktersfonds arbeiders zijn, die, bij invoering van een ziekewet, zich voor uitkeering van ziekengeld (en misschien ook voor geneeskundige behandeling, want hiervan is toch sprake bij de toegezegde wijziging van de wet TALMA) zullen *moeten* verzekeren, deze artsen verstandig doen zich met hun kuddeke veilig onder de vleugelen van een afdeulingsziekenfonds te bergen. Op het werkelijke platteland, waar kleine neringdoenden, gepensioneerden, ook bedeeden voor wie de premie door kerkelijke armbesturen wordt betaald, vrouwelijke dienstboden een groot deel der leden van een doktersfonds uitmaken (ik weet niet goed of de wet TALMA de vrouwelijke dienstboden ook verzekeringplichtig heeft gemaakt), is dit niet zoo noodzakelijk, te meer daar het niet zeker is, dat ook *de gezinnen* der verzekeringplichtige arbeiders tot de ziekenfondsen, welke de ziekenkassen waarschijnlijk hier en daar zullen oprichten, moeten of kunnen toetreden.

De C. O. moet niet vergeten, dat, ofschoon een harer plichten is het bevorderen van het oprichten van afdeulingsziekenfondsen, de doktersfondsen de allerbeste ziekenfondsen zijn, o. a. omdat de verhouding tusschen verzekerde en dokter geheel dezelfde is als die tusschen den dokter en zijn particuliere patiënten. Al is het lid van een doktersfonds niet *verzekerd* voor specialistische hulp, wanneer deze laatste noodig is, dan *krijgt* dat lid deze hulp even goed als een lid van een afdeulingsziekenfonds — en zij loopen ook niet zonder bril of breukband als zij dezen behoeven. Zoodra echter *anderen* zich gaan bemoeien met onze fondsleden, in dit geval bedoel ik de ziekewet, zeer zeker voel ik mij dan ook het veiligst bij onze Maatschappij. Met belangstelling en vertrouwen zie ik dan ook de door de C. O. beloofde ontwerpcontracten tegemoet.

Loenen aan de Vecht, 17 Februari 1919.

L. L. POSTHUMA.

VERGIFTIGING DOOR EEN HOMOEOPATHISCH GENEESMIDDEL?

I.

Collega B. D. DE HAAS deelt thans mede, dat de homoeopathische artsen nog altijd teren op de onderzoekingen van HAHNEMANN over Rhus toxicodendron. Dit is niet zoo. Ik haalde HAHNEMANN alleen aan wegens den ouderdom dier proeven voor onze nieuwere tijden, want HILDEGARD en PARACELTUS kenden reeds eeuwen geleden ten deele de werking dezer artsenij. Maar ook na HAHNEMANN hebben bijv. TRINKS, ALLEN, CLARKE en OEHME het middel beproefd. Of deze proefnemingen wetenschappelijk zijn? Ook zonder ons overigens zeer te roemen nieuwerwetsch samenstel van instrumenten, ook zonder inspuitingen, dierproeven enz.? Wie moet dat uitmaken? Zal wel ons aller huidige arbeid nog wel eens door latere, *dan* wetenschappelijke geslachten als wetenschappelijk worden beschouwd? En toch zullen die geslachten van onzen tijd hebben kunnen leeren. De vraag is toch maar, of iets ook uit de hier bedoelde artsenijmiddelproeven voor ons te *leeren* valt! Volgens uw ondervinding aan het ziekbed misschien anders dan volgens de mijne. Daarover twisten wij niet.

Typhoïden behandelde ik nog nooit met dit middel. In 18 jaren verloor ik drie lijdens aan buiktyphus en gevoel dus tot heden geen behoefte aan het voorschrijven van Rhus toxicodendron. Wel kan ik mededeelen, dat sommige homoeopathische collegae dit middel bij een typhoïd geven, wanneer groote onrust intreedt met oogen-schijnlijke verbetering door beweging en verergering door gedwongen rust. Ook verklaren homoeopathische collegae, dat het bij typhoïden helpt bij pijnen in de ledematen, die eveneens minder worden door beweging en koelheid en erger door rust en warmte, volgens den *aard* van het middel *zelf*, wanneer dit in sterkere giften op *gezonden* beproefd wordt. Ik zelf geef meestal, sinds jaren, het nieuwere aan HAHNEMANN

onbekende middel *Baptisia tinctoria*, 3 maal daags 10 druppels op wat water, en van de 3de decimale verdunning. Ik meen bij enkele honderden gevallen tevreden te mogen zijn. Het middel *veroorzaakt* in *sterkere* giften op *gezonden* juist typhus-achtige verschijnselen.

Gouda, Februari 1919.

A. C. A. HOFFMAN.

II.

Wij, homoeopathen, mogen collega B. D. DE HAAS wel dankbaar zijn voor zijn mededeeling over *Rhus toxicodendron*. Deze toch is belangrijk om meer dan één reden. In de allereerste plaats omdat het de kennis omtrent dit geneesmiddel vergroot. Want ook mij komt het hoogstwaarschijnlijk voor, dat wij hier met een vergiftiging door *Rhus toxicodendron* hebben te doen en wij hebben dus een gecontroleerde onwillekeurige proefneming op den mensch te meer. Ook komt dit geval bevestigen, wat reeds vroeger herhaalde malen is waargenomen en een objectieven ondergrond geven voor de verschijnselen, die HAHNEMANN reeds heeft beschreven, met name voor de gezichtsstoornissen. Ik heb dan ook dankbaar de objectieve vondsten, door DE HAAS medegedeeld, in mijn geneesmiddelboek naast de subjectieve opgeschreven.

Maar collega HOFFMAN en de voorschrijver van het middel in DE HAAS' geval hebben ook er uit geleerd: de eerste, dat hij al 18 jaren lang een gevaarlijk middel in te sterke giften heeft aangewend, en beiden, dat zij in den vervolge voorzichtiger dienen te zijn en wat minder dienen te geven. Zij zullen, ik ben er zeker van, met hogere verdunningen minstens even goede uitwerking bereiken als tot nu met lagere.

Dan, de kennis van het middel is niet zóó beperkt als DE HAAS vermoedt. In de *Cyclopaedia of Drug pathogenesis issued under the auspices of the british Hom. society and the American institute of homöopathy* zijn verscheidene gevallen van vergiftiging en proefneming uit later tijd van de verschillende rhusvariëteiten opgenomen en worden tal van verschijnselen beschreven. In LEWIN, *die Nebenwirkungen der Arzneimittel* is wel iets te vinden over het inwendig gebruik, wat klopt met enkele der door DE HAAS waargenomen verschijnselen. In oudere boeken, o. a. dat van SCHROFF, kan men er over lezen; men hoeft heusch niet alleen in de homoeopathische literatuur te zoeken. Maar genoeg hier over.

Misschien mag ik nog even een antwoord, zij het ook zeer onvolledig, trachten te geven op de vragen van DE HAAS. Inderdaad, de doseeringsvraag der homoeopathische geneesmiddelen is altijd nog een lastig punt en tegenover de buitenwereld is het wat ontstellend, dat de homoeopathen zoo verschillen in hun doseering. Het is moeilijk een verklarend antwoord daarop te geven, vooral in dit blad. Ik heb echter in de jaren, dat ik mijn hart aan de homoeopathische geneeswijze gegeven heb en dat zijn de laatste 20 van mijn 28-jarige artsloopbaan, deze ervaring opgedaan, dat, hoe beter men zijn geneesmiddelen kent, naar hoe hooger verdunningen men grijpt en zeker, *Rhus toxicodendron* wordt nog bij typhus gebruikt, mits de verschijnselen op dit geneesmiddel wijzen. Er zullen heel veel typhusgevallen voorbijgaan, waarin geen plaats is voor de rhuswerking, maar waar het pást, zal het zijn werking niet missen. Het is inderdaad zoo moeilijk over deze dingen te spreken, omdat wij elkaar in deze materie onvoorbereid niet gemakkelijk volgen kunnen, althans het is mij niet mogelijk in drie woorden de eigenaardigheden van de hoemoeopathische geneesmiddeltoediening bloot te leggen. Natuurlijk is de hoofdzaak deze: dat *Rhus tox.* inwendig toegediend bij den gezonden mensch darmverschijnselen en nerveuse verschijnselen van bepaalden aard te voorschijn roept, die een typhusbeeld nabootsen.

Ten slotte dit. Dit *Rhus*-geval toont nog weer eens, hoe noodzakelijk het is, dat er gewerkt wordt, wetenschappelijk gewerkt aan onze geneesmiddelkennis. Opzettelijke proefnemingen zijn noodig. Wat zullen hier in Nederland die paar homoeopathen, overstelpt met werk, daaraan toch doen? Wachten op onwillekeurige vergiftigingsgevallen?! Deze vraag worde ter bevoégder plaatse ernstig overwogen.

Almen, 17 Februari 1919.

P. L. VAN DER HARST.